

KOROMPAINÉ MOCSNIK MARIANNA

A Barcsay család utazásai

A zsákaai születésű Dr. Barcsay László (1897–1979) és fia, ifj. dr. Barcsay László (1930–2015) fotószenvedélyének köszönhetően „2006 őszén egy értékes tárgyegyüttessel gyarapodott a Bihari Múzeum gyűjteménye: ekkor adományozta ifj. dr. Barcsay László a 632 darabból álló fotónegatív-tárát, amely főként az édesapja által készített felvételek üveg-negatívjait (362 db) és síkfilmjeit (összesen 293 db) foglalja magába. Ezeken kívül 23 tubus filmnegatív dokumentálja a család külföldön tett utazásait.”¹

Az idézett tanulmány szerzői igyekeztek a rendelkezésre álló rendkívül értékes gyűjteményt tematikusan csoportosítani, ezzel is segítve a témával foglalkozó kutatók munkáját:

- A) Települések: Zsáka, Berettyóújfalu, Debrecen
- B) Épületek, hidak Biharban
- C) Személyek Biharban
- D) Várak az 1920–30-as évekből
- E) Emlékművek, sírok, nagyrészt 1848-as és I. világháborús
- F) Történelmi események 1918–1933 között

Ezen írásomban a fotók készítésének idő- és térbeli elhelyezkedésére kívánom helyezni a hangsúlyt. A Barcsay-fotóarchívum számos olyan felvételt tartalmaz, amely a család magyarországi és külföldi utazásait örökíti meg. 1931 és 1939 között bejárták szinte az egész országot, meglátogatták a történelmi emlékeket, az elcsatolt területek közül a Felvidéken, Kárpátalján, Erdélyben is megfordultak. Az ifj. dr. Barcsay László által készített színes felvételeken pedig a család 1961 és 1979 közötti külföldi utazásait követhetjük nyomon.

Jogosan merülhet fel a kérdés, hogy milyen indíttatásból utaztak a család tagjai ilyen sokat, és mennyire befolyásolta úticéljaik kiválasztását a propaganda által irányított turizmus.

Ennek megítéléséhez azonban érdemes bepillantani a korszak utazási szokásaiba. Az adott korszakban szervezeti szempontból jelentős változáson ment át a magyar idegenforgalom. A húszas években a turizmus deficitese volt, amelyet a következő összehasonlító adat is jól tükröz: amíg 1920–29 között Bécsbe 3 millió külföldi látogatott, addig Magyarországra mindössze 552 000 fő. A helyzet értékelése után sorra alakultak az utazási és idegenforgalmi vállalatok: 1926-ban az IBUSZ, két évvel később az Országos Idegenforgalmi Tanács, majd az 1929. évi fürdőtörvény után létrehozták a Balatoni Intéző Bizottságot. Mindezen intézkedések háttérében a turizmus élénkítésének szándéka állt. 1930-ban avatták fel a középkori magyar nagyhatalom mementójaként a középosztály és a nagypolgárság részére készült lillafüredi Palotaszállót. Az 1932-ben megalapított Országos Magyar Weekend Egyesület (később OMVESZ) 1939-ben már 252 községben csaknem 70 000 főt nyaraltatott. A Nyugat által kezdeményezett anketon (1932 decemberében) az idegenforgalom problémái között kiemelt helyen szerepelt a szállodaépítés. Egy 1934-es országos adat szerint Magyarországon 20 400 szállodai és panzió-férőhely volt, amelyek közül 1500-ban nem volt folyóvíz. A gondok megoldása sürgető volt. Ugyanakkor jól látható a kormány részéről a tudatos stratégia: az 1935. évi IV. törvény az erdőről és a természetvédelemről meghatározza a turisták jogait és kötelességeit. Olasz mintára 1937–1940 között a filléres vonatok 75% kedvezménnyel 1 400 000 utast szállítottak egynapos városlátogatásokra. 1937-ben a kezdeményezések hatására a nemzetgazdaságnak

1 Sándor – Török 2007: 39.

már 40 000 000 pengő bevétele volt a turizmusból. Mindezt tovább erősítette a 4400/1941. ME rendelet a turizmus szabályozásáról. A harmincas évek végére a turisták számát tekintve Budapest már megelőzte a császárvárost. A felmérések szerint 1935–37 között évi 300 000 turista érkezett Magyarországra. Az új helyszínek (Bugac, Hortobágy, Mezőkövesd) bevezetése és nagy rendezvények szervezése (pl. Szent Imre Emlékév – 1931, Nemzetközi Cserkész Jamboree – 1933, Eucharisztikus Kongresszus – 1938) mind a turizmus fejlesztését segítette. Az Encián Egyesület lelkes turistáinak köszönhetően 1938-ra, első királyunk halálának 900. évfordulójára elkészült a kék turista jelzéssel megkülönböztetett, a Nagy-Milictől az Írottkőig az egész országot átszelő Szent István-vándorlás útvonala. A Balaton töretlen népszerűsége indokoltá tette 1939-ben a Balatoni Egyesületek Szövetségének létrejöttét is, amely igyekezett nemcsak a tóparti nyaralók külső megjelenését szabályozni, de figyelt a balatoni településszerkezetek kialakítására is.²

Ezek ismeretében már érthető, hogy a magyar történelem hiteles megismerésére és a hazai értékekre nyitott Barcsay család miért igyekezett bejárni és megörökíteni a múlt emlékei mellett a fejlődés említésre méltó helyszíneit is.

A tények alátámasztását igazolja az ifj. dr. Barcsay László által összeállított – a Bihari Múzeum tulajdonában lévő – kézirat, melynek bevezetőjében ír az értékes emlékirat forrásairól és őszinte vallomás olvasható a kor értelmiségi rétegének helyzetéről is:

„Ez egy kivonat az elmúlt 108 év történetéből. Rokonok, barátok, ismerősök leveleiből, naplójából, feljegyzéseiből, valamikor kis cédulákra rótt, titokban tartandó emlékeiből, meg hivatalos iratokból, korabeli tudósításokból, újságkivágásokból. (...) Az írók igazi »nemzet napszámosai« voltak. Tanítók, tanárok, református lelkészek, jogászok, mérnökök, katonák, tisztviselők. (...) A levélírás a családi dolgokról áttevődött az évek során a »pukkasztó-kártyák« küldözgetésére. Így nevezte a humorista annak idején a távolból megeresztett képeslapokat: »Pukkadj meg, ide is eljutottam, jártál Te már itt?«. Ebből van a legtöbb, de többségük szeretettel átszótt. Utazásokra pedig akkoriban nemigen tellett, de nem is volt divatörület, mint manapság. Bejárni a hazát, a Kárpát-medencét, meg egy kicsit Euró-

pát, a nagyobb hazát. Aztán kényszerből a tengerentúlt is. (...) Nemcsak emlékek hát ezek, hanem egy kicsit requiem is a magyar értelmiségért. Így gondolja ezt Barcsay László dr., aki egybeszerkesztette a töméntelen írástömeget Budán és Berettyóújfaluban a 2000–2004. években. Nos hát ülünk fel az időgépre...”³

Id. dr. Barcsay László visszaemlékezéseiből megtudjuk, hogy középiskolás korától kezdve fényképezett, mindig volt kis fotólaborja, ahol maga hívta elő, nagyította és keretezte felvételeit.⁴

A Bihari Múzeum gyűjteményében a Barcsay család hagyatékából utazásaikkal kapcsolatban a következő negatívok, kisfilmek és üveglemezek találhatóak meg:

Barcsay-fotóarchívum 1.

(9x12 cm-es üveglemezek és síkfilmek)

- *Hajdúszoboszló, gyógyfürdő, 1934–1935 (9 db – Gy. N. 870)*
- *Utazások, 1931–1939 (27 db – Gy. N. 871)*

Barcsay-fotóarchívum 2.

(6x9 cm-es üveglemezek, síkfilmek és 6x6 cm-es filmkockák)

- *Mátra, 1938 (16 db – Gy. N. 879)*
- *Utazások, 1932 (33 db – Gy. N. 878)*

Barcsay-fotóarchívum 3.

(4,5x6 cm-es üveglemezek és síkfilmek)

- *Utazások 1. 1926–1939 (26 db⁵ – Gy. N. 874)*
- *Utazások 2. 1932 (18 db⁶ – Gy. N. 875)*
- *Utazások 3. (10 db – Gy. N. 876)*

Barcsay-fotóarchívum 4.

(6x6 cm-es rollfilmek)

- *Utazások, 1976: Hortobágy, Sárospatak, Visegrád, Ócsa (17 db – Gy. N. 897)*
- *Mikepércs (1 db – Gy. N. 898/1.)*
- *Nyírség, Érmellék, 1973 (6 db – Gy. N. 901)*
- *Utazások, 1973: Jugoszlávia (12 db – Gy. N. 900), Erdély (6 db – Gy. N. 902)*

³ Barcsay-emlékiratok VII. I. Az idézeteket eredeti helyesírással, a szerző által használt kiemelések megtartásával közöljük.

⁴ Bagossyné 2018.

⁵ Az ajándékozó által összeállított, a negatívokhoz átadott listában 27 db szerepel.

⁶ Az ajándékozó által összeállított, a negatívokhoz átadott listában 21 db szerepel.

² Ablonczy 2016.

6x6 cm-es darabolt rollfilmek:

- 1. tasak: *Upponyi-hegység, Kelemér, Felsővádasz, Rudabánya* (8 db – Gy. N. 904)
- 2. tasak: *Hortobágy, Dévaványa* (2 db – Gy. N. 903)

Barcsay-fotóarchívum 5.

(24x36 mm-es normál kisfilmtekercek)

- *Külföldi utazások – 1961–1979* (4 tekercs⁷ – 151 kocka – Gy. N. 858)
- *Magyarországi utazások – 1953–1975* (6 tekercs – Gy. N. 881)

A családi hagyatékából 2018-ban a múzeum tulajdonába került ifj. dr. Barcsay László diaposzítvtára is, amely 976 db diaposzítvot tartalmaz, a készítője által összeállított lista alapján a következő témakörökben:⁸

- *Anglia-Skóciai út, Anglia* (27 db)
- *Anglia-Skóciai út, Skócia* (22 db)
- *Anglia-Skóciai út, Ausztria* (10 db)
- *Anglia-Skóciai út, Belgium* (2 db)
- *Ausztria, Dél-Tirol* (3 db)
- *Ausztria, Karintia* (25 db)
- *Ausztria, Salzkammergut* (16 db)
- *Ausztria, Wien* (27 db)
- *Bulgária* (21 db)
- *Ciprus* (74 db)
- *Erdély* (13 db)
- *Észtország* (48 db)
- *Felvidék* (9 db)
- *Franciaország* (22 db)
- *Görögország* (19 db)
- *Jugoszlávia, Bácska* (13 db)
- *Jugoszlávia, Bosznia-Hercegovina* (12 db)
- *Jugoszlávia, Horvátország* (17 db)
- *Jugoszlávia, Isztria* (65 db)
- *Jugoszlávia, Macedónia* (32 db)
- *Jugoszlávia, Szerbia* (5 db)
- *Jugoszlávia, Szlovénia* (10 db)
- *Lengyelország* (21 db)
- *Magyarország* (246 db)
- *Moszkva* (20 db)
- *NSZK* (114 db)
- *Olaszország, Firenze* (48 db)
- *Románia* (5 db)
- *Tájak* (13 db)

1. kép. A rudabányai ősemberlelet környéke (GY. N. 904/8.)

2. kép. Erdély, Magyarbagó, Székely János harangozó (GY. N. 902/3.)

A Barcsay család magángyűjteményéhez kitűnő úti kalauznak bizonyulnak dr. Barcsay László és felesége, Székely Anna a Bihari Múzeumban kéziratban meglévő visszaemlékezései,⁹ valamint az ifj. dr. Barcsay László már korábban említett munkája¹⁰.

Kövessük közösen időrendben a Barcsayak utazásait az életrajzi adatok, a család fotói és visszaemlékezései segítségével.

7 Az ajándékozó által készített, a negatívokhoz átadott listában 15 tekercs szerepel.

8 A diaposzítvár felvételeinek feldolgozása a jövő feladata lesz.

9 Barcsay-émlékiratok I.

10 Barcsay-émlékiratok VII.

3. kép. Szekszárd, városkép (Gy. N. 876/6.)

4. kép. Esztergom, Mária Valéria híd a Bazilikától (Gy. N. 874/16.)

5. kép. Balatonfüred. Barcsay Margit és dr. Barcsayné Székely Anna (Gy. N. 874/24.)

6. kép. Kassa, vasárnapi korzó népviseletben (Gy. N. 871/1.)

1924

Szekszárd: 2 db 4,5x6 cm-es lemez (Gy. N. 876/6–7.)

Mőcsény: 1 db síkfilm (Gy. N. 876/ 8)

Életrajzi vonatkozás: Dr. Barcsay László bírósági jegyző a Berettyóújfalui Királyi Járásbíróságon. Testvére, Barcsay Károly bírósági joggyakornok volt Szekszárdon,¹¹ akit egy alkalommal meglátogatott, s az ekkor készült felvételek közül két szekszárdi és az onnan 17 kilométerre lévő mőcsényi felvétel őrzi a tolnai látogatás emlékét. (3. kép)

1926

Budapest, Keleti pályaudvar és Halászbástya: 1 db síknegatív és 1 db 4,5x6 cm-es lemez (Gy. N. 874/1–2.) **Esztergom:** 2 db síknegatív, 2 db 4,5x6 cm-es lemez (Gy. N. 874/17–20.)

Történelmi háttér: Kiemelkedő a Mária Valéria hídról készült három fotó. 1895-ben készült el az Esztergomot és Párkányt összekötő 490 méter hosszú híd, amelynek egyik eleme 1919-ben egy robbanás következtében megsérült és a folyóba esett. A roncsokat ugyan már 1921-ben kiemelték a mederből, de az akkori történelmi helyzetben csak 1926-ban kerülhetett sor a felújítására. Ekkor cserélték ki a pályaszerkezet fagerendáit acéllemezekre, a fakockás útpályát aszfaltra.¹² A felvételen a megújult, de a még a forgalomnak át nem adott hidat láthatjuk a Bazilika felől. (4. kép)

Balatonfüred: 3 db síknegatív (Gy. N. 874/24–26.)

Életrajzi vonatkozás: Dr. Barcsay László házasságkötése Székely Anna tanítónővel: 1926.¹³

Feltehetően első közös kirándulásuk emlékét őrzi a három balatonfüredi fotó, ahol a fiatal tanítónő dr. Barcsay László legfiatalabb húga, Margit társaságában látható. (5. kép)

1931

Felvidék: Kassa, Sztracennai-völgy, Krasznahorka, Csorba-tó: 11 db 9x12 cm-es üveglemez (Gy. N. 871/1–11.)

Esztergom, Bazilika: 2 db 9x12 cm-es üveglemez (Gy. N. 871/12–13.)

Pápa, katolikus templom: 1 db 9x12 cm-es üveglemez. (Gy. N. 871/15.¹⁴)

¹¹ Bagossyné 2018.

¹² Múlt-kor.hu 2015.

¹³ Bagossyné 2017: 83.

¹⁴ A lemez jobb alsó sarka letörött.

Életrajzi vonatkozás: Dr. Barcsay László királyi járásbíró a Berettyóújfalui Királyi Járásbíróságon.¹⁵

„Sokat utaztunk. Nyáron mindig mentünk kirándulni. Panni is szeretett menni, én is. Vonattal mentünk, aztán a vonattól sokat gyalogoltunk. Voltunk a Felvidéken, Krasznahorkán, Kassán, felmentünk egyszer a Magas-Tátrába, a Csorba-tóhoz is. Akkor Csehszlovákiába könnyen lehetett utaznunk.”¹⁶

A trianoni diktátum értelmében 1920-ban Csehszlovákiához csatolt Felvidéken készült felvételek közül kiemelkedik a kassai dóm mellett viseletben láthatók csoportja. (6. kép)

1932

Lillafüred–Miskolc–Görömböly–Tapolca:

11 db 4,5x6 cm-es lemez, 1 db síkfilm, 1 db síknegatív (Gy. N. 874/1–12¹⁷) és 8 db 4,5x6 cm-es lemez (Gy. N. 875/14–21.)

Történelmi háttér: A Lux Kálmán tervei alapján készült és 1930-ban felavatott Palotaszálló Lillafüreden nemcsak látványában volt kiemelkedő, de politikai jelentőséggel is bírt. 1918-ban a tátralomnici Palota Szálló berendezését a csehszlovák megszállás elől Magyarországra menekítették. Így a szálloda a tervezéskor már azzal a céllal épült, hogy Lillafüred az új Magas-Tátra legyen.¹⁸

A Bükkben készült felvételek közül kortörténet szempontjából kiemelkedik a diósgyőri várat még az 1934–36 között zajló régészeti feltárás előtt bemutató fotója. (7. kép)

Mátra: 2 db 4,5x6 cm-es lemez (GY. N. 874/21–22.)

Eger–Szarvaskő: 3 db 6x9 cm-es üveglemez, 3 db síkfilm (GY. N. 878/8–13.) és 13 db 4,5x6 cm-es lemez (GY. N. 875/1–13.)

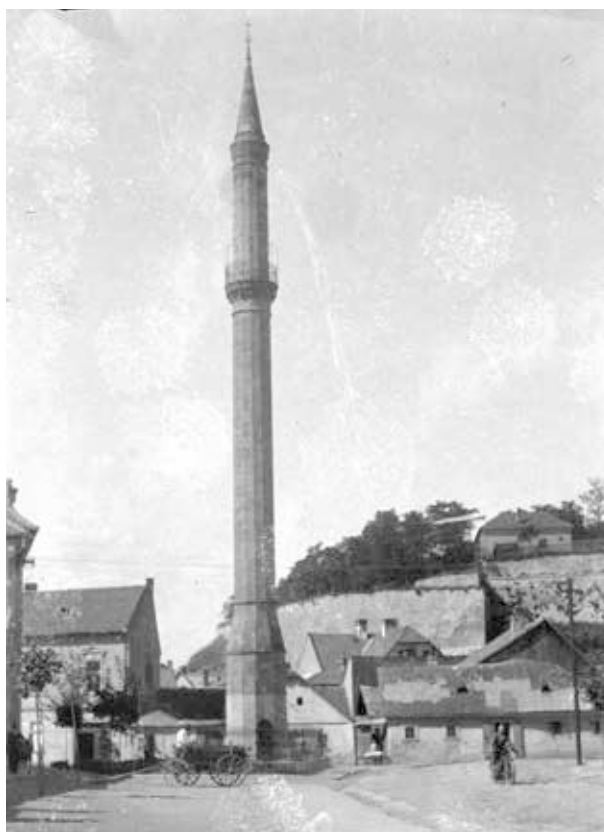
Figyelemre méltó az egeri műemlékeket bemutató felvételek közül a minaretet ábrázoló az előtte álló szekérrel és a közelben haladó motorkerékpárral. Különleges idősíkok találkozása egy fotón. (8. kép)

Dunántúl: Cuha-völgy–Veszprém–Pápa–Esztergom: 7 db síkfilm (GY. N. 878/1–7.)

Felvidék: Kassa–Sztracena-völgy–Krasznahorka–Tátra-Lomnic–Csorba-tó: 9 db síkfilm, 9 db 6x9 cm-es üveglemez (GY. N. 878/17–33.) (9. kép)

7. kép. Diósgyőri vár (Gy. N. 874/11.)

8. kép. Eger, minaret (Gy. N. 878/9.)

9. kép. Krasznahorka vára (Gy. N. 878/26.)

15 Bagossyné 2017: 82.

16 Barcsay-émlékiratok I. 1. rész 17.

17 Az átadáskor a negatívokhoz csatolt jegyzékben szereplő 5. sorszámú darab hiányzik az átadott lemezek közül.

18 Ablonczy 2016.

10. kép. A Barcsay család a hajdúszoboszlói gyógyfürdőben (Gy. N. 870/6.)

11. kép. Galyatető, a szálló építése (Gy. N. 879/14.)

12. kép. Felsőhuta, csoportkép (Gy. N. 879/16.)

13. kép. Kárpátalja, bevonulás fogadása (Gy. N. 871/20.)

1934–1935

Hajdúszoboszló, gyógyfürdő: 9 db 9x12 cm-es üveglemez (Gy. N. 870/1–9.)

Talán nem véletlen, hogy ebben az időszakból gyakran találkozunk olyan felvételekkel, amelyek a Barcsay családról a Berettyóújfalutól alig 35 kilométerre lévő Hajdúszoboszlón készültek, a strandon. (10. kép) A népszerű fürdőhely 1934-ben megkapta ideiglenesen a gyógyfürdő státuszt, amit minden évben meg kellett újítania. Az 1935-ös év legnagyobb újdonsága az ivócsarnok megépítése volt, mely által lehetővé vált a víz felhasználása ivókúra formájában is torok- és gyomorbetegségek kezelésére.¹⁹

1938

Mátra, Mátraháza–Parádfürdő–Felsőhuta–Parásasvár–Kékestető–Galyatető: 1 db 4,5x6 cm-es lemez (Gy. N. 874/23.) és 3 db 6x9-es lemez, 13 db síkfilm (Gy. N. 879/1–16.)

A szép természeti képek mellett a mátrai fotók között is találunk különleges felvételt. A Galyatetőn 1937–1939 között épülő Nagyszállót, mint állami luxusberuházás építését²⁰ örökítette meg Barcsay László. A Puskás Károly és Uray György által tervezett, az ország legmagasabban fekvő szállodája Galyatetőn – szemben a lillafüredi Palotaszállóval – már az állami alkalmazottak és a nagyközönség számára épült.²¹ (11. kép)

Néprajzi szempontból külön is kiemelendő a felsőhutai ifjú pár fotója és a lakodalomra összesereglett falubeliek csoportképe. (12. kép)

1939

Kárpátalja–Uzsok–Munkács–Huszt: 11 db síknegatív, 1 db 9x12 cm-es üveglemez (Gy. N. 871/16–27.) és 1 db 4,5x6 cm-es lemez (Gy. N. 874/27.)

Jelentős történelmi eseményt örökített meg kamerájával Barcsay László Kárpátalján. 1939. március 15-én hajnalban a magyar hadsereg megkezdte a bevonulást Kárpátaljára Szombathelyi Ferenc altábornagy vezényletével, a hadművelet 17-én fejeződött be.²² A fotón a bevonuló magyar hadsereg ünnepélyes fogadását láthatjuk az Uzsoki-hágónál. (13–14. kép)

¹⁹ ksh.hu 2011

²⁰ egykor.hu 2012

²¹ Ablonczy 2016

²² Múlt-kor.hu 2014

1941

Életrajzi vonatkozás: Dr. Barcsay László a Nagyváradi Királyi Járásbíróság alelnöke²³

Kárpátalja, Rónafüred: 1 db síkfilm (GY. N. 878/31.)
(15. kép)

1942–1953

Életrajzi vonatkozás: A történelmi körülmények, munkahelyének elvesztése, nehéz anyagi helyzete és válása miatt id. dr. Barcsay László évekig nem utazott és nem fotózott, így az 1942–1953 közötti időszakból ilyen témájú felvételeket nem találunk a hagyatékban.

1954–55

Életrajzi vonatkozások: Id. dr. Barcsay László: 1954 szeptemberétől a meghurcoltatások után ismét vállalhatott jogi munkát, mert felvették a Debreceni Ügyvédi Kamara névjegyzékébe.²⁴

Ifj. Barcsay László: üzemmérnök az Erdőkémia Vállalatnál.²⁵

1956

Életrajzi vonatkozás: Ifj. Barcsay László – Soproni Tervező Iroda²⁶

Sopron – Fertőrákos

„... A szovjet tankok egy rövid időre bedübörögtek a városba és sárga színű röpcédulákat szórtak széjjel. A röpcédulák »beugrató« szöveget tartalmaztak, valami olyasmit, hogy ők az orosz polgári forradalom katonái (!?) és azért jöttek segíteni és együttműködni a magyar néppel, merthogy ők is éppen »átalakulnak«.

Néhány nap múlva pedig »Kádár-huszárok« jelentek meg, akikben harmadosztályú pincérek, lumpenelemek arcát ismertük fel, akikkel azelőtt legfeljebb a legrosszabb kocsmákban találkozhatunk. És akkor jött a félreérthető meglepetés: ezek a sötét figurák kifogástalan magyar királyi honvédtiszti Bocskay sapkában, és előírásos hadnagyi egy aranycsillagos zöld gyalogsági parolival a gallérjukon pompáztak. Igaz, erre pufajkát húztak, és szovjet dobtáras géppisztolyt szorongattak. Pompás

14. kép. Kárpátalja, Uzsoki-hágó, magyar–lengyel határ, Nyáry őrnagy Berettyóújfaluból (Gy. N. 871/21.)

15. kép. Kárpátalja, Rónafüred (Gy. N. 878/31.)

23 1941 júliusától 1944 márciusáig. Bagossyné 2017: 84.

24 Bagossyné 2017: 89.

25 Bagossyné 2018

26 Bagossyné 2018

16. kép. Budapest (Gy. N. 881/81.28.)

17. kép. Szabolcs, Földvár (Gy. N. 881/16.22.)

18. kép. Párizs, társasutazás (Gy. N. 858/33.17.)

19. kép. Párizs (Gy. N. 858/31.3.)

megettévesztés! Csak amikor a képüket felismertük, akkor kezdtünk gyanakodni valami aljas trükkre.

Ez az ötlet sem volt persze eredeti. Mint minden, ezt is Moszkvától tanulták. Ismeretes ugyanis, hogy az 1918-as oroszországi Vörös Hadsereg jellegzetes »hagymakupolára« emlékeztető csúcsos sapkája a cári hadsereg remélt 1916. évi berlini bevonulására készült. A veszített háború után aztán csak a vörös csillagot kellett rávarni és máris a vörös elitalakulatok masírozhattak a bolsevik uralom alá került orosz városok utcáin. A szegény muzsikok teljes megettévesztésére: a győztesnek tervezett cári egyenruhában...”

(Sopron, 1956. december)²⁷

1957

Budapest: 1 db fekete-fehér normál kisfilmtekerics darabolt kockája, 29 db (Gy. N. 881/81.) (16. kép)

1958–1959

Életrajzi vonatkozás: ifj. dr. Barcsay László az ERDŐ-TERV építész- és szerkezettervezője.²⁸

1960

Tokaj–Rakamaz–Szabolcs–Bodrogolaszi: 1 db fekete-fehér 24x36 mm-es normál kisfilm – 24 kocka (Gy. N. 881/16)

A szabolcsi Földvár fotója 1960-ból származik, néhány évvel a régészeti feltárás megkezdése előtt. Jól láthatók a földsánc vonalai, a háborítatlan környezet. (17. kép)

Balaton–Csesznek: 1 db színes 24x36 mm-es normál kisfilmtekerics, 7 kocka (Gy. N. 881/44.)

1961

Franciaország, Párizs–Versailles: 2 db fekete-fehér 24x36 mm-es normál kisfilm, 2 db színes 24x36 mm-es normál kisfilmtekerics, összesen 151 kocka (Gy. N. 858/30–34.)

Ifj. dr. Barcsay László háború utáni első nyugati külföldi útja Franciaországba vezetett. (18–19. kép)

„...Szinte még most sem hiszem, hogy itt vagyok, annyi az élmény már most, hogy jó lenne naplót vezetni. A Grand Boulevard-on sétáltam ma este. Autó, autó és fény, fény mindenütt. Az idő szokot-

²⁷ Barcsay-émlékiratok VII. XXXII.

²⁸ Bagossyné 2018.

lanul enyhe, zakóban járnak az emberek. vettem újságot, »carne«-t a Metro-ra, csak azért, hogy beszélhessek franciául és ismerkedjem a franc-nal. Azt mondják, egy éve nem láttak rendes havat. Az emberek közvetlenek, szívesen megmagyaráznak mindent, ha az ember megmondja, hogy idegen. Az áru az utcán van – lehetetlen ennivalók – a kereskedőt úgy kell megkeresni, ha fizetni akar az ember...”
(Paris, 1961. 12.11.)²⁹

1966

Életrajzi vonatkozás: ifj. Barcsay László házasságkötése Nárai Márta építészmérnökkel.³⁰

Franciaország, Párizs–Versailles: 1 db színes 24x36 mm-es normál kisfilmtekerecs, 38 kocka (Gy. N. 858/34)

„... Indulás Calais-ba, 12:30 Gare du Nord. A vonaton derült ki, hogy az angol tengerész strike miatt Calais-ból nem indul »ferry boat«, így a vonat Dunkerque-be vitt, 18 ó-kor értünk oda, 20 ó-ig vesztegelt a hajó, most 21 ó, úton vagyunk a csatornán. A vonaton egy parisi jugoszláv (?), egy olasz fiú, egy spanyol egyetemista, egy kanári-szigeti spanyol, egy félkezü angol anglikán pap és mi voltunk a fülkében. Pompás vita, angolul és olaszul, kölcsönös tolmácsolási segítséggel. Olasz fiú szocialista, minden diktatúrát elítélve, spanyol egyetemista teljesen Franco híve: Spanyolország-nak a köztársaság nem felel meg. Míg köztársaság volt, mindenütt lövöldöztek. Most béke van és jól élünk, ahhoz képest, hogy szegények vagyunk. Olasz: A kapitalizmusban minden úgy van, ahogy a gazdag emberek akarják, és ez nem jó. De a diktatúrát, legyen az akár fasiszta vagy anarchista, el kell törölni. Beleszólni próbálkoztam, de kiderült, hogy fogalmuk sincs, hogy Bécstől létezik-e valami egyáltalán. Hanem a pappal el lehetett beszélgetni, még a finn-ugor rokonságról is. A hajón teljesen nemzetközi a társaság: angolok, spanyolok, franciák, néhány egyéb nép. Érdekes, hogy csak végig kell nézni rajtuk, s rögtön lehet tudni ki milyen: az angolok nyugodtak, csendesek, udvariasak, a spanyolok hangoskodnak, nyüzsögnek. Mellettem egy szakadt nadrág, bőrkabát, egy konzervdoboz és egy oldalzárakból álló bozontos hajú beatnik...”

(London, 1966. 06. 20.)³¹

29 Barcsay-émlékiratok VII. XXXIV.

30 Bagossyné 2018.

31 Barcsay-émlékiratok VII. XXXV. A huligán, „dühöngő ifjúság”, hippí stb. korabeli elnevezése. A szövegrész egyes részeinél a szerző dőlt betűs kiemelését használt, itt ezeket álló betűtípussal jelöltük.

Anglia, London: 1 db színes 24x36 mm-es normál filmtekerecs, 38 kocka (Gy. N. 858/35.)

„... hűvösebb van, mint otthon. Sok az eső, minden szép zöld, rengeteg rózsza és pázsit van az óriási parkokban. A közlekedés nagyon komplikált és a pénzrendszer is nehézkes, mert nem tízes rendszerük van, mint nekünk. Az első »pub«³² szerencsére épp olyan, mint a filmekben, a tulajdonos egy tökéletes »Punch«³³ figura. A vendégek söröznek, »rex«-eznek³⁴, újságot olvasnak, déli munkaszünet van. Kilépve keménykalapot tesznek a fejükre és akatátáska, esernyő a kezükben... A buszon jegyet kell kérni, amit egy kézzel tekert kis gépezet készít, ha messze megyünk, akkor a jegy iszonyatosan hosszú, a legutóbb váltott épp 70 cm...”

(London, 1966. 06. 20.)³⁵

1973

Életrajzi vonatkozás: ifj. dr. Barcsay László a Pest Megyei Beruházási Vállalat létesítményi főmérnöke.³⁶ Édesanyja fiatalkori éveinek meghatározó helyszíneit keresték fel utazásuk során, amelyekről Székely Anna visszaemlékezéseiben is olvashatunk:

„1896. július 10-én született Kőrödszentmártonban Székely István tanító hetedik gyermekeként. Az apát még abban az évben, egy választáson a 48-as pártra való szavazás miatt, Magyarbagóra, egy csaknem román lakosságú kis faluba helyezték, magyar állami iskolához, Nagyenyed szomszédságában.”³⁷

„Nagyenyedre internátusba kerültem mint felügyelő tanár, majd a leánykollégium vezetője, mert a nagy Bethlen Kollégium mellett volt egy leánykollégium is. A tanítóképzőben tanítottam. Bent laktam az intézetben, amelyet vezettem. Azelőtt ez vincellér-iskola volt. Az megszűnt és annak a helyére mentünk mi, lányok. Ez nem is a Bethlen Kollégium közelében volt, hanem a Magyar utcában, elég messze onnan, de ebédelni a Bethlen Kollégiumba jártunk.”³⁸

32 pub – kocsmá, kávéház

33 Punch – népszerű angol vicclap

34 rex – biliárd, asztali játék

35 Barcsay-émlékiratok VII. XXXV.

36 Bagossyné 2018

37 Barcsay-émlékiratok I. 3. rész, bevezetés (Ki volt Dr. Barcsayné Székely Anna?)

38 Barcsay-émlékiratok I. 3. rész, 5–6.

20. kép. Nagykereki, Bocskai-várkastély (Gy. N. 901/6.)

21. kép. Bosznia-Hercegovina, vidéki táj (Gy. N. 900/2.)

22. kép. Szentendre, Skanzen (Gy. N. 881/24.6.)

Erdély, Nagyenyed–Magyarbagó–Segesvár: 1 db színes 24x36 mm-es normál kisfilmtekercs, 14 kocka (Gy. N. 858/23.)

„...Nagyenyed, Magyarbagó után Nagyszeben, és rohanva tovább, most Brassóból írok. Minden nagyon csodálatos, ami Erdély. Kár, hogy eddig nem jöttem ide...”³⁹

Nyírbátor: 6x6 cm-es színes rollfilm – 2 kocka (Gy. N. 901/1–2.)

Álmosd – Nagykereki: 6x6 cm-es színes rollfilm – 4 kocka (Gy. N. 901/3–6.) (20. kép)

Jugoszlávia, Bosznia-Hercegovina–Szabadka–Belgrád: 6x6 cm-es színes rollfilm – 12 kocka (Gy. N. 900/1–12.) (21. kép)

1974

Életrajzi vonatkozás: Ifj. dr. Barcsay László, az Országos Természetvédelmi Hivatal főépítészének házasságkötése Daróczi Klára tanítónővel.⁴⁰

Románia–Bulgária, Nagyszeben–Sinaia/Bozsenci: 1 db színes 24x36 mm-es normál kisfilmtekercs, 20 kocka (Gy. N. 858/7.)

Dr. Barcsayné Székely Anna visszaemlékezése a nagyszebeni évekre:

„Nagyszebenben végeztem a főiskolát, az hároméves volt. A zárdából szabad volt kijárni a városba. (...) Nagyszeben nem hasonlított a magyarországi városokhoz, még Sopronhoz sem, pedig az is német. Talán a házak hasonlítottak a soproniakhoz. A város egészen német volt, nem is beszéltek magyarul. Nagyrészüket nem is tudott. Német társaságba én nem kerültem be. Nem vettek be. A szászok a románokkal jobban kijöttek, mint a magyarokkal. Érdekes...”⁴¹

Felvidék, Beckó vára–Csejte vára–Eperjes–Nagyszombat–Pozsony: 9 dia (Barcsay-diapozitív) tárr

Szentendre, Skanzen: 16 kocka (Gy. N. 881/24.)

Mind a múzeumtörténet, mind a népi építészet szempontjából igen fontos dokumentumnak számítanak azok a felvételek, amelyeket ifj. dr. Barcsay László készített a szentendrei skanzen első tájegységének: Felső-Tiszavidék átadása után. (22. kép)

39 Barcsay-émlékiratok VII. XXXVI.

40 Bagossyné 2018

41 Barcsay-émlékiratok I. 3. rész 5.

1975

Jugoszlávia, Plitvicei Nemzeti Park – Predjama – Postoina/Zágráb: 1 db fekete-fehér 24x36 mm-es normál kisfilm-, 1 db színes 24x36 mm-es normál kisfilmtekercs, összesen 45 kocka (Gy. N. 858/17.) (31. kép)

Életrajzi vonatkozás: Ifj. Barcsay László az Országos Természetvédelmi Hivatal főépítészeként járta be a Nemzeti Parkot. (23. kép)

Lengyelország, Wrocław–Biskupin–Malbork–Frombork–Gdansk–Torun–Krakkó–Sanok: 2 db fekete-fehér 24x36 mm-es normál kisfilmtekercs, 88 kocka (Gy. N. 858/3. és 17.) (32. kép)

Életrajzi vonatkozás: ifj. dr. Barcsay László második feleségével, Daróczi Klára tanítónővel tett utazása.

Lengyelország legnagyobb skanzenjének a bejárása komoly összehasonlítási lehetőséget és tapasztalatszerzést jelentett a Magyarországon éppen virágkorát élő regionális falumúzeumhálózat kiépítéséhez. Az 1971-ben alapított szabadtéri néprajzi gyűjtemény Sanokban – akkor 26 épületet foglalt magába – a Kárpátok keleti részében, a lengyel–ukrán határvidéken és a Tatraalján élő etnikai csoportok építészetének legjellegzetesebb épületeit mutatja be.⁴² (24. kép)

Szlovákia–Lengyelország, Bártfa–Lancut–Lukow–Lublin: 1 db színes 24x36 mm-es normál kisfilm, 28 kocka (Gy. N. 858/2.) (33. kép)

1976

Isaszeg–Vác–Pákozd: 6 kocka 6x6 cm-es színes rollfilmből (Gy. N. 895/1–3.)

Peres, Szivattyúház: 2 kocka 6x6 cm-es fekete-fehér rollfilmből (Gy. N. 895/5.)

Hortobágy: 2 kocka 6x6 cm-es fekete-fehér rollfilmből (Gy. N. 895/6.) és 13 kocka 6x6 cm-es színes rollfilmből (Gy. N. 897/1–9. és 11–14.)

Magyar–román–szovjet határ: 4 kocka 6x6 cm-es fekete-fehér rollfilmből (Gy. N. 895/7–11.)

Sajnos, nem találunk pontos utalást arra, hogy a magyar–román–szovjet határkő lefényképezésére ifj. dr. Barcsay Lászlónak hol volt lehetősége, de az 1970-es évek szigorú határőrizetét ismerve, ezt rendkívül értékes fotónak tekinthetjük. Ugyanazon rollfilmen szereplő szamosháti fotók alapján feltételezhetjük, hogy Nagyszekeres határában készülhetett a felvétel. (25. kép)

23. kép. Jugoszlávia, Plitvicei Nemzeti Park (Gy. N. 858/17.39.)

24. kép. Sanok, Skanzen (Gy. N. 858/2.22.)

25. kép. Magyar–román–szovjet határkő (Gy. N. 895/10.)

42 Lengyelország.travel 2018.

26. kép. Szolnok, toronyház (Gy. N. 896/7.)

27. kép. NSZK, Tecklenburg, 1979 (Gy. N. 858/48.18.)

Zemplén, László-tanya–Sárospatak: 2 kocka 6x6 cm-es fekete-fehér rollfilmből (Gy. N. 895/12) és 1 kocka 6x6 cm-es színes rollfilmből (Gy. N. 897/10.)

Visegrád–Ócsa: 2 kocka, 6x6 cm-es színes rollfilmből (Gy. N. 897/16–17.)

Csesztve–Mohora–Szolnok: 5 kocka, 6x6 cm-es színes rollfilmből (Gy. N. 896/4–7.)

Szolnok 900. évfordulójára elkészült az a 24 emeletes toronyház, amely része volt a Hild-éremmel elismert városépítő munkának.⁴³ (26. kép)

1977

Délvidék: Fruska Gora–Deliblát–Pétervárad–Újvidék: 1 db színes 24x36 mm-es normál kisfilmtekercs, 34 kocka (Gy. N. 858/9.) (34. kép)

1979

Franciaország, La Baule: 1 db fekete-fehér 24x36 mm-es normál kisfilmtekercs, 37 kocka (Gy. N. 858/56.)

Életrajzi vonatkozás: ifj. dr. Barcsay László nemzetközi építészeti konferencián (FPPE) vett részt. (30. kép)

NSZK, Tecklenburg: 1 db színes 24x36 mm-es normál kisfilmtekercs, 19 kocka (GY. N. 858/49.)

Életrajzi vonatkozás: Dr. Barcsay László és Székely Anna házasságából (1926) született lányuk: Barcsay Anikó (1927) házasságot kötött (1956) Hammerl Lajossal, majd 1971-ben Németországba, Tecklenburgba költöztek. (27. kép)

Történelmi háttér: Németország legrégebbi szabadtéri néprajzi múzeuma 1936-ban nyitotta meg kapuit a látogatók előtt az alsó-szászországi Cloppenburgban (Museumsdorf Cloppenburg – Niedersächsisches Freilichtmuseum).⁴⁴ Az európai törekvésekkel Magyarország is igyekezett lépést tartani, így 1967-ben létrehozták a budapesti Néprajzi Múzeum Falumúzeumi Osztályát, majd sorra jöttek létre a skanzenek: 1968-ban Zalaegerszegen a Göcseji Falumúzeum, 1972-ben önálló, országos múzeumként a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Szentendrén, 1973-ban Szombathelyen a Vasi Múzeumfaló, 1979-ben Nyíregyháza-Sóstón a Sóstói Múzeumfaló és már előkészületi fázisban volt az 1980-ban megnyíló Szennai Szabadtéri Néprajzi Múzeum.⁴⁵

43 karancs-medves.blogspot.com 2010

44 Wikipedia 2018

45 Skanzen.hu 2015

Mint az Országos Természetvédelmi Hivatal főépítészének, majd osztályvezetőjének, később a nyugdíjazásáig (1991) betöltött minisztériumi tanácsosi feladataihoz⁴⁶ kitűnő tanulmánynak bizonyult a német tapasztalatok megismerése Cloppenburgban. (28. kép)

1980

Lórév: 1 db színes 24x36 mm-es normál filmtekercs, 11 kocka (GY. N. 881/14.1–11.)

A család érdeklődését a történelmi emlékhelyek iránt jól tükrözi a lórévi kirándulás. Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc egyik kevésbé ismert mozzanata Zichy Ödön gróf kivégzése, amely 1848. szeptember 30-án, Lóréven történt. A kivégzés színhelyétől nem messze 1859-ben kápolnát emeltek a gróf emlékére.⁴⁷ (29. kép)

1988

Ausztria: Dél-Tirol, Karintia, Salzkammergut, Bécs: 71 dia (Barcsay-diapozitívár)

*

A bemutatott hagyaték számtalan témát kínál kutatók számára: a történelmi emlékhelyek, a népi építészet, a határváltozások, a szabadtéri néprajzi múzeumok létrejötte stb. témakörökben.

Bízom benne, hogy a tanulmány felkeltette az érdeklődést, s így teljesítjük az adományozó Barcsay család szándékát: fotóik értékes adalékkal szolgálnak a XX. század hiteles megismeréséhez.

28. kép. Cloppenburg, Múzeumfalu, 1979 (Gy. N. 858/49.12.)

29. kép. Lórév, Zichy-kápolna (Gy. N. 881/14.7.)

30. kép. La Baule (Gy. N. 858/56.35.)

46 Bagossyné 2018.

47 Múlt-kor.hu 2004

31. kép. Jugoszlávia, Plitvicei Nemzeti Park (Gy. N. 858/17.17.)

32. kép. Lengyelország, malborki vár (Gy. N. 858/3.40.)

33. kép. Lengyelország, Lukow, I. világháborús hősi temető, 1975 (Gy. N. 858/2.16.)

34. kép. Délvidék, Pétervárad, 1977 (Gy. N. 858/9.34.)

Irodalom

ABLONCZY Balázs

- 2016 *A balatoni nyaraló születése – Turizmus és nyaralás a két világháború közötti Magyarországon.* (Előadás)
2016. 05. 12. <https://www.youtube.com/watch?v=iiklqR6uiyA> (A letöltés ideje: 2018. 08. 22.)

BAGOSSYNÉ Körtvélyesi Mária

- 2017 Királyi járásbírósi elnökből napszámos – Dr. Barcsay László életrajza. In: Megyeri-Pálffy Zoltán (szerk.): *A jogszolgáltatás története Berettyóújfaluban.* Debrecen. 79–92.
2018 *Dr. Barcsay László családjának története.* Kézirat, megjelenés alatt

EGYKOR.HU

- 2012 *Galyatető Nagyszálló – volt SZOT Üdülő* 2012. május 25. www.egykor.hu/galyateto/207
(A letöltés ideje: 2018. 07. 10.)

KARANCS-MEDVES.BLOGSPOT.COM

- 2010 *Amit a Hild-díjról tudni kell.* A mi vidékünk - Karacs-Medves. 2010. február 4.
karacs-medves.blogspot.com/2010/02/amt-hild-dijrol-tudni-kell.html (A letöltés ideje: 2018. 08. 08.)

KSH.HU

- 2011 *Hajdúszoboszló és az egészségturizmus,* KSH 2011. március, A gyógyfürdőhely története.
www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regio/k/hajduszob.pdf (A letöltés ideje: 2018. 07. 10.)

LENGYELORSZAG TRAVEL.HU

- 2018 *A legnagyobb skanzen – Sanok.* <https://www.lengyelorszag.travel/hu/muzeumok-es.../a-legnyobb-skanzen-sanok> (A letöltés ideje: 2018. 07. 12.)

MÚLT-KOR.HU

- 2004 *Kivégzik Zichy Ödön grófot.* 2004. május 21.
<https://mult-kor.hu/cikk.php?id=3084> (A letöltés ideje: 2018. 08. 08.)
2005 *110 éves az esztergomi Mária Valéria híd.* 2005. szeptember 28.
<https://mult-kor.hu/cikk.php?id=10905> (A letöltés ideje: 2018. 07. 10.)
2014 *75 éve vonult be a hadsereg Kárpátaljára.* 2014. március 14.
https://mult-kor.hu/20140314_75_eve_vonult_be_a_hadsereg_karpataljara (A letöltés ideje: 2018. 07. 10.)

SÁNDOR Mária – TÖRÖK Péter

- 2007 Egy magángyűjtemény margójára. A Barcsay-fotóarchívum a Bihari Múzeum gyűjteményében. In: *Rálátás. Zsákai helytörténeti – honismereti, kulturális tájékoztató, 8.* (2007) 1. sz. 39–45.

SKANZEN.HU

- 2015 *A szentendre skanzen története* 2015. december 30.
<http://skanzen.hu/hu/a-skanzen/kik-va-gyunk/a-szentendre-skanzen-tortenete>
(A letöltés ideje: 2018. 07. 11.)

WIKIPEDIA

- 2018 *Museumsdorf Cloppenburg.* https://de.wikipedia.org/wiki/Museumsdorf_Cloppenburg
(A letöltés ideje: 2018. 07. 11.)

Marianna Korompainé Mocsnik: Travels of the Barcsay family

This study examines the negatives, films and glass plates of the Barcsay family's inheritance preserved by Bihari Museum, and focuses on when and where the photographs were taken. Barcsay photo archives include several images recording domestic and international travels of Dr. László Barcsay and his family. They wandered almost across the whole country between 1931 and 1939; they visited memorial sites, and they also travelled to excluded territories such as Upper Hungary, Carpathian Ruthenia and Transylvania. Colour photographs of their son, Dr. László Barcsay Jr. enable us tracking his private and professional travels to foreign countries between 1961 and 1979. These photographs and biographical information, and the Barcsay memoirs preserved by Bihari Museum including reminiscences of Dr. László Barcsay, his wife, Anna Székely, and their son, Dr. László Barcsay Jr. are an excellent guide to understand this historical period, and especially the role of the intelligentsia.

A cseszneki vár (Gy. N. 881/44.9.)

